

Nikitin Andrii,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Bank Management
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine, 03680)
E-mail: avnikitin@ukr.net

Development banks and prospects for reactivation of national economy lending

ABSTRACT. The study examines the funding activities of development banks in terms of financial resources deficit in Ukraine. The features of foreign development banks were considered. The authors justify establishing of a Development Bank in Ukraine to stabilize national economy and enhance real sector lending. The Development Bank has reasonable opportunities for funding the priority investment projects by using purpose-oriented emission of the Central Bank. Significance and prospects for the Development Bank in Ukraine were examined. The national Development Bank is able to implement government policy concerning capital markets, banking, investment, international cooperation, and public-private partnership, strengthen the legal circulation of financial funds and reduce shadow economy, and contribute to the results significant for the national economy of Ukraine.

KEY WORDS: Development Bank, banking, investment project, refunding, bank liquidity, capitalization.

УДК 336.71**Примостка Людмила Олександрівна,**

д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: priml@ukr.net

ДОВІРА ДО БАНКІВ: ФОРМУВАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

АНОТАЦІЯ. Досліджено чинники формування суспільної довіри до банків і банківської системи. Виокремлено рівні довіри та ключові властивості, які формують довіру на рівні особистості, взаємовідносин, організації, ринку та суспільства в цілому. Розглянуто сукупність зовнішніх і внутрішніх де-стабілізуючих чинників, які впливають на довіру на рівні окремої банківської установи на рівні банківської системи. Проаналізовано динаміку банківських депозитів і кредитного портфеля банків України. Виявлено взаємозв'язок між зростанням кредитного ризику та зниженням довіри до банків. Обґрунтовано необхідність посилення ролі Національного банку

України, зокрема банківського нагляду, а також Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у відновленні довіри до банків. Акцентовано увагу на ключовій ролі держави та інструментів державного регулювання банківського сектора у відновлення довіри суспільства до банків.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: довіра, банківська система, ризики, система гарантування вкладів, державне регулювання, відновлення довіри до банків.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах глобальних викликів питання збереження довіри набуло особливої гостроти не лише в контексті банківської діяльності, а розглядається як основа формування громадянського суспільства, яке будується на партнерських відносинах між державою, бізнесом і громадянами. Проблема взаємної довіри залишається ключовою й у взаємовідносинах суспільства та банків. Для вітчизняної банківської системи питання збереження довіри суспільства актуалізувалося в період світової фінансової кризи 2008—09 рр., однак особливої гостроти воно набуло в останні роки, коли було прийнято рішення про ліквідацію близько шестидесяти банків. За таких реалій потребують вирішення не лише проблеми збереження довіри до банків, а й пошук шляхів відновлення втраченої довіри громадян як на рівні окремої банківської установи, так і на рівні банківської системи загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування довіри до банків, виявлення чинників, які призвели до виникнення кризи довіри в українському суспільстві, пошуку шляхів відновлення довіри громадян до банківської системи присвячено праці таких науковців, як Т. Васильєва, Т. Василевська, А. Гриценко, О. Кіреєв, О. Кундеревиц, І. Лютий, В. Міщенко, Т. Смовженко та інші [1—6]. Дослідження вчених спрямовані на пошук шляхів розв'язання питань етичного, психологічного та фінансового характеру, пов'язаних з відновленням довіри до банків. Разом з тим, реальний розвиток подій, як економічних, так і політичних, висуває все нові виклики банкам, пов'язані, насамперед, із забезпеченням їх стабільності та надійності. Тому в сучасних умовах актуалізуються проблеми подолання кризи довіри та відновлення взаємовідносин між банками та суспільством на засадах партнерських відносин та взаємної довіри.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Слід зазначити, що окремі питання довіри до банків, її формування та відновлення досліджуються у вітчизняній науці. Однак, довіра є категорією багатоаспектною, яка форму-

ється під впливом етичних норм, психологічних факторів і фінансових реалій, тому потребує системного підходу. Питання розгляду довіри до банків як системної категорії залишається відкритим, а отже потребує подальших наукових досліджень. Важливим аспектом є виявлення чинників, під впливом яких формується довіра до окремої банківської установи та банківської системи в цілому. Широкої наукової дискусії вимагає й обґрунтування вибору ефективних заходів, спрямованих на підтримання стабільності банківської системи як необхідної передумови подолання недовіри до банків. Окремої уваги заслуговує питання усвідомлення ролі держави, громадських організацій, засобів масової інформації у процесі відновлення довіри до банків, без чого подальше функціонування банківського сектора по суті стає неможливим.

Формулювання мети і завдання дослідження. Метою дослідження є виявлення складових довіри, факторів її формування у контексті банківської діяльності, а також обґрунтування подальших дій, спрямованих на відновлення довіри суспільства до банків в Україні. Завдання дослідження: дослідити етичні, психологічні та фінансові аспекти категорії довіри в суспільстві загалом та у банківській сфері зокрема; виявити фактори, які призвели до виникнення кризи довіри у банківському секторі України; проаналізувати зв'язок між ризиками та довірою до банків; оцінити участь держави у відновленні довіри до банків в Україні; обґрунтувати шляхи та заходи, спрямовані на відновлення довіри до банківської системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Звертаючись до дослідження проблеми довіри до банків, сформулюємо три базові положення (постулати), які визначають ключову роль довіри в банківській діяльності.

Положення перше. Довіра є тим фундаментом, на якому будується банківська діяльність. Це означає, що вся діяльність банків заснована на довірі.

Положення друге. Якщо руйнується довіра до банку, то все інше руйнується дуже швидко. Банк, якому не вдалося відновити довіру, перестає існувати.

Положення третє. Відновити та повернути довіру до банку значно важче, ніж її завоювати. А інколи відновлення довіри взагалі неможливе.

Ці положення є цілком звичайними і очевидними настільки, що банкіри про них часто забувають (або свідомо нехтують), що

й призводить до катастрофічних наслідків. За виразом А.А. Гриценка, уся грошово-кредитна і фінансова система є пірамідою форм довіри: гроші — довіра, депозит — довіра грошей, кредит — довіра довірених грошей, або довіра довіреної довіри, фінанси — рух і накопичення довіри, довіра до уряду [1, с. 86]. Таким чином очевидно, що в контексті загальносуспільних відносин поняття довіри є досить складним і багатогранним.

В етиці довіра визначається як ставлення однієї особи до іншої (співучасника у спільній справі, партнера, керівника тощо), яке ґрунтується на впевненості у її добросовісності, чесності, вірності, правоті, передбачуваності її дій [2, с. 80]. Але поняття довіри стосується не лише відносин між окремими людьми, але й відносин у суспільстві загалом: наприклад, довіри до державних інституцій, окремих організацій, економічних агентів та ін. Довіра — це очікування спільнотою того, що інші її члени будуть поводитися передбачувано, чесно та з увагою до потреб оточення, відповідно до прийнятих у суспільстві норм, до яких належать фундаментальні людські цінності і професійні стандарти та корпоративні кодекси поведінки [3, с. 52]. Довіра виникає на різних рівнях взаємовідносин, тому дослідники виокремлюють п'ять рівнів (або хвиль) довіри [4]. На формування довіри впливає комплекс чинників, але на кожному рівні існують ключові властивості, які є домінуючими для завоювання довіри (табл. 1).

Таблиця 1

РІВНІ ДОВІРИ ТА КЛЮЧОВІ ВЛАСТИВОСТІ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ ДОВІРУ

<i>Рівень</i>	<i>Довіра</i>	<i>Ключові властивості, які формують довіру</i>
I	на рівні особистості	впевненість у самих собі, здатність поставити мету і досягти її, дотримання обіцяного, надійність
II	на рівні взаємовідносин	послідовна поведінка учасників
III	на рівні організації	злагодженість і професійна компетентність
IV	на рівні ринку	репутація учасника ринку
V	на рівні суспільства	створення цінності для суспільства (в широкому сенсі), тобто внесок учасника у створення суспільних благ і цінностей

Джерело: складено автором на основі [4]

Вивчення світового досвіду свідчить про загальносвітову тенденцію до зниження довіри в суспільстві. Щодо довіри на рівні особистості та взаємовідносин між людьми, то опитування показали, що у Великобританії лише 29 % громадян вважають, що іншим людям можна довіряти, тоді як чотири десятиліття назад ця цифра становила 60 %. В США довіряють іншим людям 34 %, у Латинській Америці — 23 %, а в Африці — лише 18 %. Щодо довіри на рівні організацій та суспільства в цілому, то проведене в США опитування показало, що тільки 22 % громадян готові довіряти засобам масової інформації, лише 8 % довіряють політичним партіям, 27 % американців довіряють уряду і лише 12 % населення довіряє великим компаніям [5, с. 106]. Варто відзначити, що такий невисокий рівень довіри до уряду США спостерігається навіть не зважаючи на те, що в цій країні жодного разу не було затримано виплати за казначейськими зобов'язаннями уряду. Ймовірно, в інших країнах цей показник ще нижчий. Кризу довіри переживає зараз не лише вітчизняна банківська система, але й усе українське суспільство.

Разом з тим, формування розвинутого громадянського суспільства потребує зміцнення довіри на всіх рівнях. Ключова роль у цьому процесі належить державі, яка має створювати такі умови та інституції (норми, правила поведінки), які б мотивували членів суспільства бути відповідальними, чесними, порядними, забезпечувати ефективність соціальних взаємодій. З іншого боку, в сучасних умовах підвищених ризиків, які виникають на глобальному, національному, особистісному рівнях, необхідно формувати селективні механізми, спрямовані на адекватне оцінювання ризиків та очікуваних результатів. Здатність співвідносити загрози та очікування, об'єктивно оцінювати надійність інших членів суспільства та організацій є одним з важливих елементів процесу формування довіри.

Світова практика подає нам приклади суспільств високої довіри. Так, 68 % жителів Скандинавських країн — Данії, Норвегії, Швеції — вважають людей гідними довіри. До цієї групи належать і Голландія, де 60 % громадян довіряють іншим людям. Прикладом зростання довіри в суспільстві є Мексика, де цей показник зріс з 19 % (1983 р.) до 31 %, тобто майже вдвічі [5, с. 107]. Однак очевидно й те, що зруйнувати довіру можна досить швидко, а на її відновлення треба витратити набагато більше часу й зусиль.

Довіра до банків формується на трьох рівнях: на рівні організації — до окремої банківської установи, на рівні ринку — до банківських груп, холдингів, державних банків, банків з іноземним капіталом тощо, на рівні суспільства — до банківської системи в цілому. На цих рівнях довіра базується на надійності, передбачуваності, точності, професійності, компетентності, ефективності виконання зобов'язань агентами взаємовідносин. Важливо, щоб довіра була взаємною, коли обидва суб'єкти економічних відносин несуть спільну відповідальність за надійність і чесність у взаємодіях.

Сказане дає підстави зробити висновок, що довіра має принаймні три основні виміри: етичний, економічний, психологічний. У різних сферах життя суспільства домінує той чи той вимір. Як відомо, банки є фінансовими посередниками, тому в контексті банківської діяльності визначальними залишаються економічні чинники формування довіри. Опитування показали, що в Україні рівень довіри до банків протягом останніх п'яти років значно знизився: кількість громадян, які не довіряють банкам, зросла з 36,2 % (2011 р.) до 43 % (2015 р.); відповідно кількість тих, хто повністю довіряють банкам знизилася з 2 % до 1,1 %, а тих, хто частково довіряє, знизилася з 14,1 % до 5,9 %.

Індикатором рівня довіри суспільства до банків є динаміка вкладів населення в банківські депозити. Аналіз показує, що після кризи 2008-09 рр. вітчизняним банкам досить швидко вдалося відновити довіру, проте протягом останніх двох років показники загального обсягу вкладень фізичних осіб та середнього розміру вкладень знизилися (рис. 1). Очевидно, що нисхідна тенденція сформувалася також під впливом таких чинників, як зниження рівня доходів населення, зростання поточних витрат, що й призвело до зниження загального рівня заощаджень [6]. Однак, за оцінками експертів, близько 60 млрд грн перебуває на руках у населення, що свідчить про зростання недовіри до банків.

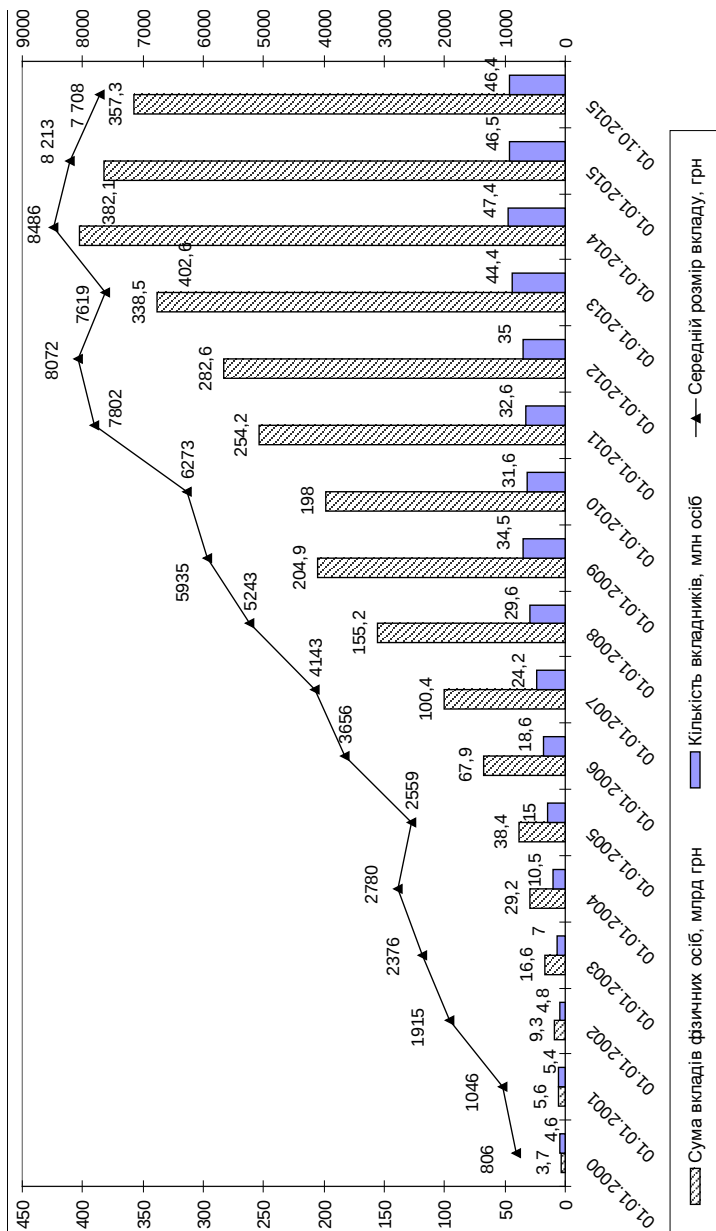

Рис. 1. Динаміка величини вкладів фізичних осіб, кількості вкладників і середнього розміру вкладу впродовж 2000–2015 рр.

Джерело: побудовано за даними [7]

Банківська діяльність супроводжується багатьма ризиками, проте домінуючими у вітчизняній практиці залишаються кредитний, валютний і процентний ризики. Оскільки банки — це фінансові посередники, то вони мають досить широкі можливості управління валютним ризиком шляхом коригування валютної позиції, а процентним — через активне управління гепом. Щодо кредитного ризику, то все значно складніше, адже керувати ним необхідно, починаючи з моменту надання кредиту. І саме кредитний ризик, на відміну від інших видів ризиків, має найвищий рівень здатності до накопичення.

Надмірна кредитна експансія під час тривалого економічного піднесення є одним із основних чинників, що провокує банківські кризи. Досвід багатьох країн засвідчує, що саме кредитна експансія передуює банківським кризам. Така ситуація мала місце в Японії, країнах Латинської Америки в 1980-х рр., країнах Південно-Східної Азії у 1990-х рр. Розвиток подій у цих країнах довів, що зростання кредитного портфеля темпами, удвічі вищими за темпи зростання ВВП, слід вважати найсерйознішим сигналом потенційної загрози виникнення банківської кризи. Зворотною стороною стає погіршення якості кредитного портфеля, завищена оцінка забезпечення позик, надмірне зростання кредитних ризиків. На макрорівні прискорене зростання обсягів кредитування ускладнює моніторинг якості кредитного портфеля банків з боку регулятивних органів. Саме так і сталося під час кризи 2008–09рр. в Україні, коли частка кредитного портфеля в активах досягла 85 % (табл. 2). Хоча в наступні роки цей показник знизився, проте суттєво погіршилася якість активів, про що свідчить стрімке зростання (майже в шість разів) відношення сформованих резервів до активів і частки прострочених кредитів у сукупному кредитному портфелі (понад 13 разів). Наслідком накопичення кредитних ризиків стає невиконання банками взятих на себе зобов'язань щодо повернення коштів вкладникам.

Таблиця 2

**ДИНАМІКА АКТИВІВ І КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ
У 2007-2015 РР., МЛРД ГРН**

Показник / роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Активи банків	599,4	926,1	880,3	942,1	1054,3	1127,2	1278,1	1316,9	1254,6
Кредити надані	485,4	792,2	747,3	755,1	825,3	815,3	911,4	1006,4	954,0

Закінчення табл. 2

Показник / роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Частка КП в активах, %	80,98	85,55	84,90	80,14	78,28	72,33	71,3	76,42	76,04
Резерви за активними операціями	20,2	48,4	122,4	148,8	157,9	141,3	131,2	204,9	251,1
Відношення резервів до активів, %	3,4	5,2	13,9	15,8	14,9	11,1	10,3	15,6	20,0
Частка прострочених кредитів, %	1,3	2,3	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	13,5	17,9

Джерело: побудовано за даними [8]

Безвідмовне та вчасне виконання зобов'язань банку перед вкладниками — найголовніший фактор формування довіри суспільства не лише до окремого банку, але й до банківської системи в цілому. Оскільки центральний банк за допомогою інструментів рефінансування має можливості недопущення ситуацій невиконання зобов'язань банку, то відповідальність за втрату довіри розподіляється між банком і центральним банком, знижуючи рівень довіри до всієї банківської системи.

Важливим чинником формування довіри до банку є його здатність реагувати або швидко адаптуватися до кризових потрясінь. У цьому аспекті важливого значення набуває компетентність і професіоналізм менеджменту банку, етичні та моральні якості керівників і власників банку, якими вони керуються в кризових ситуаціях, ефективність і дієвість прийнятих антикризових заходів. Слід зазначати, що існує діапазон фінансових станів банку, в межах якого він зберігає здатність виконувати свої головні функції, відповідаючи критеріям стійкості. Висока інтенсивність зовнішніх впливів на банківські установи, таких як технологічні шоки, зміни в економічній політиці, фінансові та політичні кризи, змушують банки знаходитись у процесі постійної трансформації. Пристосування до нових умов передбачає, що найменш ефективні банки, яким не вдалося зберегти або швидко відновити довіру,

змушені залишити ринок. Тому банкрутство є, по суті, результатом втрати довіри до банку як з боку владників, клієнтів, контрагентів, так і з боку органів нагляду та центрального банку. Разом з тим, банкрутство — це конкурентний механізм, що сприяє підвищенню ринкової дисципліни.

У разі банкрутства банку повернення коштів вкладників відбувається через систему гарантування депозитів. В Україні функцію повернення депозитів покладено на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), тому у вітчизняній практиці саме цей інститут відіграє суттєву роль у збереженні довіри до банківської системи. Разом з тим, аналіз статистичних даних показує, що рівень витрат ФГВФО на виплати вкладникам за 12 років існування (2001–2012 рр.) становив лише 4,5 %, тоді як у Сполучених Штатах цей показник становить 85 %, Болгарії — 50—60 %, Румунії — до 30 % [6]. У 2013 році Фонд здійснював виплати гарантованих сум відшкодувань вкладникам 24 банків, а у 2015 році — 40. Станом на 31.12.2015 року використання коштів Фонду становить 123 067 млн грн, або 67,9 % [7].

На цей час існує потреба в посиленні ролі ФГВФО у підтриманні довіри до банківської системи на законодавчому рівні, розширенні його регуляторних функцій, поетапному збільшенні гарантованих сум відшкодування, оскільки знецінення гривні призвело до їх зниження доларовому еквіваленті з 250 до 75 тис. дол. Це означає, що необхідно не тільки удосконалювати діяльність органів нагляду та постійно переглядати суму відшкодування, а й докорінно змінювати процес роботи з проблемними банками, щоб Фонд міг збільшити компенсації своїх витрат, а фінансова система не нашоувувалася на такі значні ризики, які виявилися впродовж 2008–09 рр. і 2014–15 рр.

На рівень довіри до банку впливає і системний чинник — фінансовий стан самої банківської системи. Ідеться, насамперед, про рівень ліквідності банківської системи, забезпеченість зобов'язань власним капіталом, якість кредитного портфеля, збалансованість активів і зобов'язань за строками. Функцію моніторингу фінансового стану банків покладено на банківський нагляд. Тому удосконалення організації та інструментарію банківського нагляду, надання переваги превентивним заходам впливу на банки з метою попередження втрати ними фінансової стійкості слід розглядати як один із шляхів відновлення довіри суспільства до банківської системи.

Дестабілізуючий вплив макроекономічних чинників на фінансово-банківський сектор проявляється передусім через інфляційні процеси. Інфляція впливає на банківський сектор у кількох напрямках — через процентні ставки, ослаблення стимулів для заощаджень і звуження депозитної бази, переведення національних капіталів за кордон, зміну структури активних і пасивних операцій банків. Основні напрями грошово-кредитної політики визначає Національний банк України. Тому беззаперечне лідерство у відновленні довіри до банків належить саме НБУ, який здійснює банківський нагляд, розробляє грошово-кредитну політику, встановлює рівень облікової ставки (впливаючи на ціну кредитних ресурсів), обов'язкові економічні нормативи банківської діяльності, обмеження у сфері ліцензування та здійснення окремих видів операцій, вимоги щодо величини капіталу банку, розробляє нормативно-правові документи, які регулюють діяльність банків, має здійснити основну роботу з відновлення довіри до банків у суспільстві.

У процесі відновлення довіри до банківської системи пріоритетна роль належить державі. Недостатня увага до проблем управління макроекономічними та фінансовими ризиками на державному рівні призводить до виникнення фінансово-банківських криз, які в Україні за останні роки мали місце двічі. Верховна Рада та Кабінет Міністрів України мають створювати умови для розвитку банківництва через розроблення та затвердження відповідних законодавчих актів. Тільки держава може запровадити антикорупційну політику, ефективність якої є одним з найвагоміших чинників формування суспільної довіри до банків. Проведені дослідження показали, що в країнах, де мала місце банківська криза, значення показника ефективності антикорупційної політики значно нижче (у середньому 2,33), ніж у країнах, де кризи не зафіксовано (4,52) [9].

Важливим психологічним чинником формування довіри до банківської системи на рівні ринку є транспарентність, складовою якої є інформаційна доступність. Дослідження наявності інформації на ресурсах державних установ, відповідальних за забезпечення сталого розвитку фінансового сектора України, свідчить про недостатню увагу до публікації аналітичних матеріалів і профільних досліджень [9]. Це знижує обсяг доступної учасникам ринку інформації, негативно впливає на формування довіри до банків, поглиблює проблему інформаційної асиметрії.

Світовий досвід свідчить, що найефективнішим способом вирішення цієї проблеми є створення державного фінансово-інформаційного агентства, яке накопичуватиме інформацію як про фінансовий стан банків, так і кредитні історії позичальників — юридичних і фізичних осіб. Участь держави у ролі специфічного посередника на фінансово-кредитному ринку забезпечить довіру до інформації.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Для відновлення довіри до банків необхідно ефективно державне регулювання, спрямоване на підтримку та забезпечення стабільності банківської системи, захист інтересів інвесторів і вкладників банків. Розвинений банківський ринок, який ефективно управляється з боку держави, забезпечить оптимальний розподіл обмежених фінансових ресурсів серед галузей економіки та сприяє економічному зростанню країни. Важливим є також стимулювання учасників ринку (як банків, так і їхніх клієнтів) до самостійного формування усвідомленого бажання надавати достовірну інформацію до контролюючих та аналітичних інститутів. Слід визнати, що перепоною стає низький рівень відкритості самої держави для підприємців і всіх громадян України в цілому. Саме на такому взаєморозумінні, взаємній відкритості та довірі будується демократичне суспільство європейських країн.

Бібліографічний список

1. Криза банківської системи : причини і шлях виходу Матеріали науково-практичної конференції. — К.: УБС НБУ, 2015. — 143 с.
2. Словарь по этике / под ред. И. Кона. — М.: Политиздат, 1983. — 445 с.
3. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма, пер. с англ. — М.: АСТ Москва, Хранитель, 2006. — 730 с.
4. Кови С. мл. Скорость доверия: То, что меняет все / Стивен Кови-мл., Ребекка Меррилл. — 4-е изд., пер. с англ. — М.: Альпина Паблишер, 2013. — 425 с.
5. Кундеревич О. Проблема довіри в сучасному світі / Криза банківської системи : причини і шлях виходу / / Матеріали науково-практичної конференції. — К.: УБС НБУ, 2015. — С. 106–108.
6. Заощадження населення України: формування та залучення в банки. — Монографія / За ред. Л.О. Примостки, В.Г. Шевалдіної. — К.: КНЕУ, 2014. — 234 с.

7. Статистичні дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/statistics>
8. Статистичні дані НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/>
9. Банківська система України: інституційні зміни та інновації : кол. моногр. / Л. О. Примостка, М. І. Діба, І. В. Краснова та ін. — К. : КНЕУ, 2015. — 434 с.

References

1. Kryza bankivskoyi systemy : prychny i shlyakh vykhodu Materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi K.: UBS NBU, 2015. — 143s. [In Ukrainian].
2. Slovar' po etyke / pod red. Y. Kona, — M.: Polytyzdat, 1983. — 445s. [In Russian].
3. Fukuyama F. Dovere: sotsyal'nye dobrodetely y put' k protsvetanyu / F. Fukuyama, per. s anh. — M.: AST Moskva, Khranytel', 2006. — 730 s. [In Russian].
4. Kovy S. ml. Skorost' doveriya: To, chto menyaet vse / Styven Kovy-ml., Rebekka Merryll. — 4-e yzd., per. s anh. — M.: Al'pyna Pablysher, 2013. — 425 s. [In Russian].
5. Kunderevych O. Problema doviry v suchasnomu sviti / Kryza bankivs'koyi systemy : prychny i shlyakh vykhodu / / Materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi K.: UBS NBU, 2015. — S.106-108. [In Ukrainian].
6. Zaoshchadzhennya naselennya Ukrayiny: formuvannya ta zaluchennya v banky. — Monohrafiya. / Za red. L.O. Prymostky, V.H. Shevaldinoyi. K.: KNEU, 2014. — 234 s. [In Ukrainian].
7. Statystychni dani Fondu harantuvannya vkladiv fizychnykh osib [Elektronnyy resurs]. — Available at: <http://www.fg.gov.ua/statistics> [In Ukrainian].
8. Statystychni dani NBU [Elektronnyy resurs]. — Available at: <http://www.bank.gov.ua/control/> [In Ukrainian].
9. Bankivs'ka systema Ukrayiny: instytutsiyni zminy ta innovatsiyi : kol. monohr. / L. O. Prymostka, M. I. Dyba, I. V. Krasnova ta in. — K. : KNEU, 2015. — 434 [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20 квітня 2016 р.

УДК 339. 71

Примостка Людмила Александровна,
д-р экон. наук, профессор,
заведующий кафедрой менеджмента банковской деятельности,
ГВУЗ «КНЭУ имени Вадима Гетьмана»
(03680, Украина, Киев, проспект Победы, 54/1)
E-mail: priml@ukr.net

Доверие к банкам: формирование и восстановление

АННОТАЦИЯ. Исследованы факторы формирования общественного доверия к банкам и банковской системе. Выделены уровни доверия и ключевые свойства, формирующие доверие на уровне личности, взаимоотношений, организации, рынка и общества в целом. Рассмотрена совокупность внешних и внутренних дестабилизирующих факторов, которые влияют на доверие на уровне отдельного банка и на уровне банковской системы. Проанализирована динамика банковских депозитов и кредитного портфеля банков Украины. Выявлена взаимосвязь между ростом кредитного риска и снижением доверия к банкам. Обоснована необходимость усиления роли Национального банка Украины, в частности банковского надзора, а также Фонда гарантирования вкладов физических лиц в процессе восстановления доверия к банкам. Акцентировано внимание на ключевой роли государства и инструментов государственного регулирования банковского сектора в процессе восстановления доверия общества к банкам.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: доверие, банковская система, риски, система гарантирования вкладов, государственное регулирование, восстановление доверия к банкам.

UDC 336.71

Prymostka Lyudmila,
Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Head of the Department of Bank Management
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine, 03680)
E-mail: priml@ukr.net

Confidence in banks: formation and recovery

ABSTRACT. The article investigates factors of developing public confidence in banks and the banking system. The author distinguishes levels of trust and the key properties that generate trust at the level of individual, relationships, organization, market and society as a whole. There has been considered the variety of internal and external destabilizing factors that affect the trust at the level of a bank and at the level of the banking system. The dynamics of bank deposits and loan portfolio of Ukrainian banks have been analyzed. The research has revealed the correlation between the growth of the credit risk and the reduction of confidence in banks. It was justified that when restoring confidence in banks, the role of the Deposit

Guarantee Fund and the National Bank of Ukraine should be strengthened, in particular banking supervising. The attention concentrates on the key role of the government and the instruments of government regulation of the banking sector in the process of restoring public confidence in banks.

KEY WORDS: *trust, banking system, risks, deposit guarantee system, government regulation, restoring confidence in banks.*

УДК 336.767

Радзієвська Вікторія Миколаївна,

канд. екон. наук, доц., доцент кафедри фінансові ринки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)

E-mail: 5vita.ua@ukr.net

Селютіна Альвіна Сергіївна,

здобувач кафедри фінансові ринки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)

E-mail: selyutina.alvina@gmail.com

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

АНОТАЦІЯ. У зв'язку з активізацією інтеграційних процесів України до Європейського союзу постало питання розбудови повноцінного ринкового середовища згідно зі стандартами ЄС. Для створення передумов довгострокового сталого розвитку фінансового сектора та для забезпечення фінансової стабільності передбачається реалізація ряду реформ, серед яких мають місце реформа ринку капіталу та пенсійна реформа, а саме запровадження накопичувального пенсійного забезпечення. Це виявляє нагальну потребу в комплексному аналізі сукупності процесів, що відбуваються у сфері інвестування пенсійних активів і дослідженні практики функціонування недержавних пенсійних фондів в умовах недостатньо розвинутого фінансового ринку.

Проаналізувавши напрями інвестиційної діяльності НПФ протягом 2006–2015 рр. в Україні, автори виявили відповідні тенденції обсягів інвестиційних ресурсів і напрямів інвестування. Консолідований інвестиційний портфель вітчизняних пенсійних фондів є недиверсифікованим (більше 50 % коштів сконцентровано у двох типах активів), що є результатом відсутності інвестиційних можливостей на внутрішньому ринку та економічної кризи.

Особливу увагу було приділено аналізу інвестиційної діяльності пенсійних фондів і її регулюванню у країнах Центральної і Східної Європи, оскільки ці країни, зі схожими висхідними макроекономічними і інституціональними умовами, пройшли шлях реформування пенсійної системи та інтеграції фінансового ринку до Європейського союзу. Виявлено, що зростання активів пенсійних фондів через запровадження накопичувальної системи, має позитивний вплив за ринкову капіталізацію. Посилити